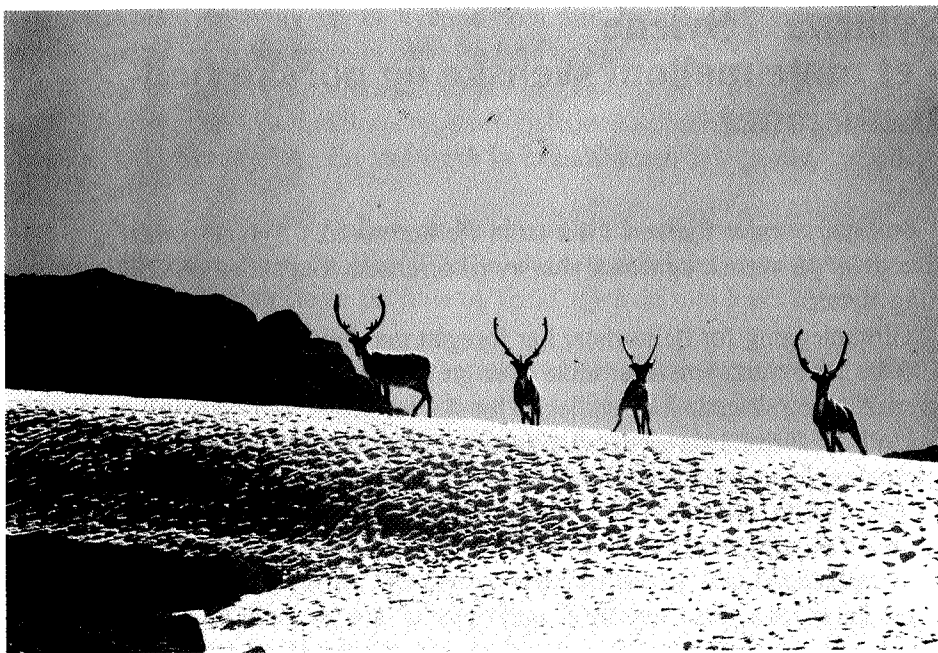
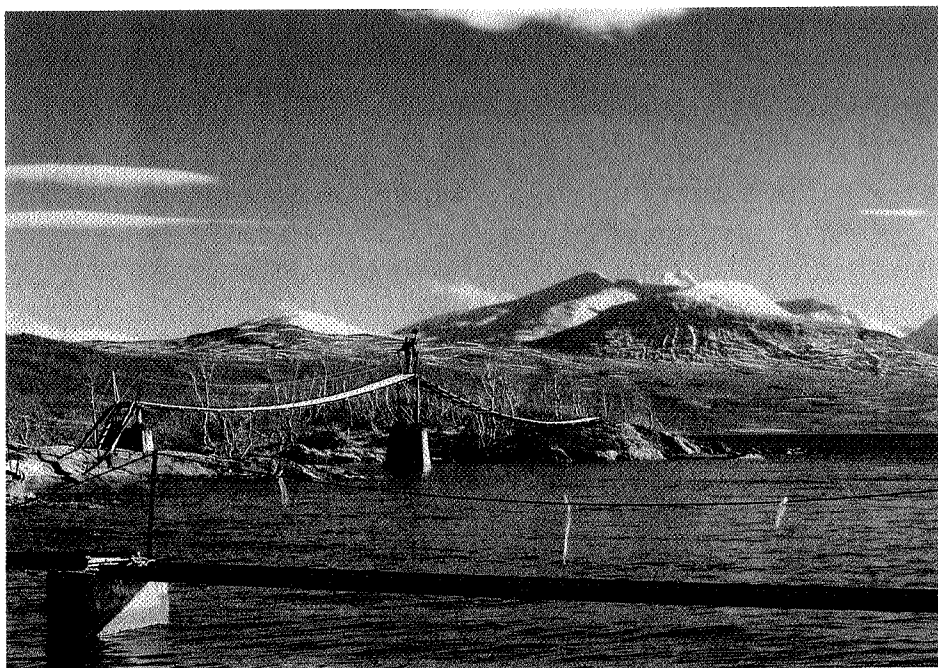




Rein på sommersnø.

BJØRNALF AFTRET



Brua over Djupholma ved Storerikvollen.

OVE RØNNE

Sylene - trøndersk fjellturområde i grenseland

Av ERIK STABELL

Utviklinga av turistkvarterer og ruter i den norske delen av Sylene foregikk parallelt med den svenske tilrettelegginga. Trondhjems Turistforening (TT) ble stiftet som landsdels-turistforening ca. 20 år etter Den Norske Turistforening (DNT) og to år etter Svenska Turistföreningen (STF). I årene før TT ble stiftet, hadde bl.a. den første formann, Carl Schulz, vært i Sylene og gjort seg kjent med noen muligheter for turistkvarterer. Allerede i 1888 ble kvarteravtale inngått på Nedalen gård. Kvarter på Storerikvollen ble opprettet i 1896. På dette tidspunktet var de første hyttene på svensk side bygget, som ledd i utviklinga av Sylene som et nasjonalt viktig fjellturområde for svenskene. Muligheter for turer på begge sider av grensen var åpnet.

På samme måte som DNT tidlig etter sin stiftelse satset på utbygging av fjellturtilbudet i de nasjonalt viktigste og nærmeste områdene til Oslo og Østlandet, Jotunheimen, Rondane osv., etablerte STF raskt fjellvirksomhet i Sylene. Sylene er det nærmeste høgfjellområdet til de store befolkningskonsentrasjonene i Sverige. Og gode kommunikasjoner var etablert ved framføringa av jernbane til Storlien allerede i 1882.

For nordmenn er Sylene, sammen med Trollheimen, først og fremst viktige fjellturområder for befolkningen i Midt-Norge.

Ulike holdninger og tradisjon

Tilrettelegging og organisering har utviklet seg forskjellig på svensk og norsk side av grensen.

Mens den svenske virksomheten er drevet sentralt fra STF i Stockholm, er den på norsk side drevet av en mer nærliggende landsdelsforening.

Turisthytter og merking på norsk side av grensen bygger på norsk stil og tradisjon. De norske hyttbygg minner om gårds- og seterhus, mens svenskene i større grad bringer inn fremmed arkitektur i fjellet. Den gamle vardetradisjon bringes videre både i Norge og Sverige, mens det i Sverige i tillegg settes opp en omfattende kors-staking for vinterferdselen. Fjellturistens egenferdighet i å ta seg fram i naturen, utviklet gjennom et aktivt friluftsliv, danner bærebjelken både i norsk og svensk fjellsikkerhet. Men svenskene bygger etterhvert opp et mer omfattende "sikkerhetsnett" av merking, vindskydd, nødtelefoner og redningstjeneste.



Fra Høgjellet mot Roltdalen og Ruten.

ERIK STABELL

Den norske vinterturisten mellom hyttene i fjellet har nok jevnt over en bedre erfaringsbakgrunn for turer i marka og sommerturer i fjellet enn den svenske. Selv om norsk og svensk friluftslivstradisjon er ganske lik, er det også klare forskjeller.

Nordmenn har jevnt over et nærmere forhold til fjellnatur og friluftsliv i mark og fjell enn det svenskene har. En av årsakene til dette kan være at en langt større andel av den svenske befolkning bor i store byer og langt fra fjellområder, og har gjort det i flere generasjoner. Den norske bybefolkning er i stor grad "første generasjons" byboere.

Å dra til fjells i påska er en solid tradisjon for mange nordmenn, mens svenskene etter hvert har etablert en vinterferietradisjon. Vinterferieperioden strekker seg fra slutten av februar ut april. I Sverige arbeides det aktivt for å få flere svensker til å feriere i heimlandet, også mellom hyttene i vinterfjellet. Andelen av turister med mindre fjellerfaring blir derfor større på svensk side. Og Sylene er et viktig "begynnerområde" for svenske fjellturister.

Også i Norge er det en blanding av betjente og ubetjente hytter. De betjente hyttene har i Norge en åpningsperiode som om vinteren stort sett er begrenset til påske, mens den i Sverige varer helt fra månedsskiftet februar/mars til først i mai. Også sommeråpninga er lenger enn den norske som varer fra først i juli til sist i

august. I Norge har en i stor grad lykket med selvbetjente hytter, der mat kan kjøpes på hyttene. Det er hyttevakter på de svenske ubetjente hyttene. Men det selges likevel ikke mat på annet enn et fåtall hytter.

Mens den svenske fjellvirksomheten er velorganisert og profesjonelt gjennomført, er den norske, særlig i landsdelsforeningene, i meget stor grad basert på frivillig innsats og dugnadsånd både i organisering og praktisk arbeid med hytter og ruter.

Turistforeningens ansvar

Siden 1976 er all merking og sikkerhetstiltak i de svenske fjellområder blitt et statlig ansvar, mens den norske merkinga fortsatt er turistforeningenes oppgave. Det gis offentlige tilskudd til den norske merkinga, men dette er små beløp sammenliknet med hva den svenske staten bruker av midler i sin fjellvirksomhet.

I Norge er det full enighet mellom turistforeningene og de offentlige myndigheter om at tilrettelegging for fjellturismen, både hyttedrift og ansvar for ruter, skal være turistforeningenes oppgaver og ansvar. Dette synet får også tilslutning i forslag til Norsk sti- og løypeplan som nå er utarbeidet i Direktoratet for naturforvaltning. Turistforeningene står for en ansvarlig holdning til naturvernens hensyn ved sin virksomhet. Foreningenes varierte tilbud er vesentlig for utviklinga av folks egenferdighet til å ta seg fram i naturen. Ikke minst får en langt mer aktivitet igjen for de økonomiske ressurser som nedlegges, når dette organiseres gjennom turistforeningene. De svenske merketradisjoner er etter norsk målestokk uaktuelle i forhold til naturvernens hensyn og grunnleggende fjellsikkerhetsprinsipper. Det vil heller ikke være penger innenfor offentlige budsjetter til å gjennomføre vintermerking og nødvendig vedlikehold av slik merking i Norge, på samme måte som dette gjøres i Sverige.

Turrutenettet i Norge utgjør idag totalt ca. 18.000 km, mens den svenske stat har ansvar for et nett på ca. 5500 km.

Tilpasninger over grensa

Naboskapet med Sverige og ønsket om at Sylene skal fungere som *ett* fjellområde, gjør at fjellvirksomheten på norsk side blir et møte mellom norske og svenske tradisjoner og måter å tilrettelegge forholdene i fjellet på.

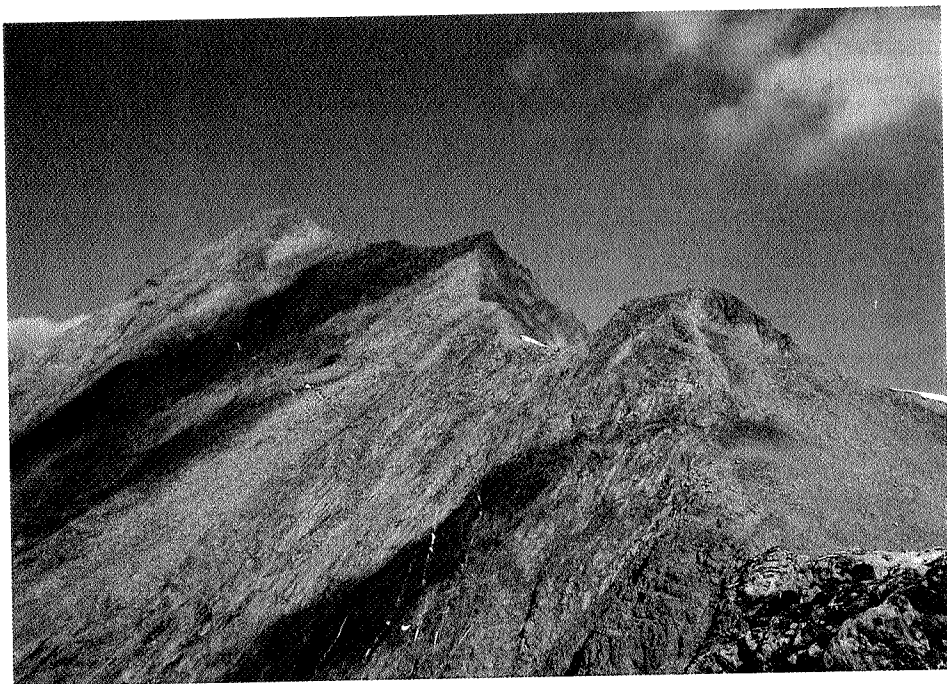
Sylene er det eneste fjellområdet i Norge med permanent staking mellom hyttene. Som en ytterligere tilpasning til svenske sikkerhetskrav, er det aktuelt å fortette stakinga i de nærmeste områdene mot grensa.

Også andre tilpasninger er aktuelle for hyttene i den såkalte "firkanten" (Blåhammarstugan, Storerikvollen, Nedalshytta og Sylstationen). Det er bl.a. aktuelt å øke kapasiteten på selvbetjeningskvarterene utenom betjent sesong, for å

møte den svenske vintertrafikken. (Se ellers artikkel om "Prosjekt Sylene").

Ellers vil en på norsk side videreutvikle de særegne kvaliteter som ligger i hytteanlegg, selvbetjeningshyttesystem og norske tradisjoner for merking. Trolig vil de svenske turistene oppdage og verdsette disse kvalitetene, og i større grad trekke lenger inn i de norske fjelltrakter. Kanskje vil den svenske turistforeningen forstå at dette er kvaliteter de kan reklamere med for å trekke flere folk til *hele* fjellområdet Sylene. Kanskje lærer svenskene etterhvert å sette mer pris på den norske måten å drive turistforeningsvirksomhet på, slik at de tar etter. Til nå er det vel rett å si at de tilpasninger som har skjedd, stort sett er gjort på norsk side av grensen.

ERIK STABELL, f. 1948, sivilarkitekt/arealplanlegger, arbeider ved Direktoratet for naturforvaltning i Trondheim, med arealplanleggings- og naturinngrepssaker. Aktiv utøver av friluftsliv i marka og på fjellet.



Syleggen er Kjølen på det kvasseste.

ARNE CHRISTIANSEN

Sylarna

Av MATS ERICSON

Fjällområdet i de västra delarna av Jämtland/Härjedalen, med centrum i Sylarna- och Helagsfjällen, är klassiskt område i den svenska fjällturismens historia. Sedan järnvägen till Storlien byggts färdig 1882 blev Sylarna-området lättare att nå och därmed började sakta en försiktig fjällturism att ta form.

Svenska Turistföreningen, STF, bildades 1885 efter mönster från Den Norske Turistforening, som bildades redan 1868. Redan 1890 uppförde STF sin första stuga i den svenska fjällvärlden. "Hyddan vid Syltopparne" kom att placeras vid Enaälven ca. 12 km från högsta Syltoppen. Den lilla hyddan, med liggplats för högst 8 personer, blev snart för liten och år 1897 invigdes den nya Sylhyddan med plats för 18 personer. Därmed hade STF fått sin första "riktiga" turiststation i fjällen.

Därefter har STF i hög grad varit aktivt verksam i store delar av den svenska fjällvärlden. Detta engagemang har satt sina spår inte minst i Sylarnaområdet, som efterhand har fått ett stort utbud av markerade fjälleder, fjällstugor och fjällstationer. Genom dessa anläggningar, och genom omfattande informationsinstanser, har STF under årenes lopp varit tongivande i arbetet att hos den svenska allmänheten väcka ett intresse för fjällnaturen och för vandring i fjällen både sommar och vinter.

Man kan med fog hävda den svenska fjällturismens vagga stod i Sylarnaområdet. Och Sylarna som fjällvandringsormdået har aldrig mist sin dragningskraft hos fjällvandrarerna. Idag är Sylarna-området därför ett av Sveriges viktigaste fjällturismområden – inte minst sedan tillkomsten av de nya fjällstationerna i Sylarna, Helags och Storulvån.

Fram till mitten på 1970-talet ansvarade STF för skötsel och underhåll av de markerade fjälleder som under årens lopp anlagts i fjällområdet. Enbart i Jämtlands län rörde det sig om ungefär 2000 km leder. Eftersom man också ansvarade för sina fjällstugor och fjällstationer, blev arbetsbördan alltmer betungande – framförallt efterhand som ledsystemet med alla dess broar och vindskydd (raststugor) började åldras och behövde bytas ut.

Sedan 1976 har därför staten gått in och övertagit driftsansvaret för fjälledsystemet med tillhörande broar och raststugor. Detta därför att det svenska fjälledsystemet bedöms vara av väsentlig betydelse både för fjällturismen i sig och för säkerheten i fjällen. Det konkreta arbetet med att sköta och underhålla fjällederna fungerar delvis olika i skilda delar av fjällområdet. I Jämtland-Härjedalen är det miljövärdsenheten på länsstyrelsen som är ansvarig för arbetet. Oavsett hur arbetet i detalj har organiserats, drivs arbetet genom årligt